

MATEMATIKA FANI O'QITUVCHISINI METODIK TAYYORLASHDA MUSTAQIL ISHLARNING O'RNI

Berdiyev B. R.

Qarshi DU

“Boshlang‘ich ta‘lim” kafedراسi dotsenti

Yomg‘urova J.B.

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi 4-kurs talabasi

Tayanch so‘zlar: yondashuv, dasturiy ta‘minot, jarayon, individual mustaqil, kompetentsiya, matematik tarkib, uslubiy vositalar.

Ключевые слова: подход, программное обеспечение, процесс, индивидуальная независимость, компетентность, математическое содержание, методологический инструментарий.

Key words: approach, software, process, individual independence, competence, mathematical content, methodological tools.

Talabalarni tayyorlashda vakolatlarga asoslangan yondashuvni amalga oshirish ularning mustaqil ishi ulushini ko‘paytirishni ta‘minlaydi, bu esa o‘z navbatida o‘quv jarayonini tegishli ravishda modernizatsiya qilishni, o‘quv-uslubiy hujjatlarni takomillashtirishni, o‘quv materialini chuqur mustaqil o‘zlashtirish uchun yangi didaktik yondashuvlarni ishlab chiqishni talab qiladi.

Oliy ta‘limning davlat ta‘lim standarti mustaqil ishlash uchun o‘qish vaqtining kamida 50% tashkil etishni talab qiladi. Bu talabalarining mustaqil ishlarini mavjud uslubiy ta‘minotni modernizatsiya qilishni taqozo etadi.

Oliy ta‘limning davlat ta‘lim standartiga muvofiq, shu jumladan “Pedagogik ta‘lim” yo‘nalishi bo‘yicha o‘quv jarayonini tashkil etish va talabalarni o‘qitish jarayonini ta‘minlaydigan tarkibiy qismlar ajratilgan: o‘quv uslubiy, uslubiy, axborot, dasturiy ta‘minot, moddiy-texnik va boshqalar.

Ishning maqsadi sifatida talabalar-bo‘lajak matematik o‘qituvchilarni metodik tayyorlashning uslubiy ta‘minoti tushunchasining mazmunini aniqlashtirish va mavjud qo‘llab - quvvatlash tizimini tahlil qilish. Agar biz umumiy tushunchani - «ta‘minot» deb hisoblasak, unda odatda “chora-tadbirlar va vositalar majmui,

turli jarayonlarning normal o‘tishiga sharoit yaratish, rejalashtirilgan rejalar, dasturlar, loyihalarni amalga oshirish, tizim va uning ob’ektlarining barqaror ishlashini ta’minlash, buzilishlar, buzilishlarning oldini olish» tushuniladi qonunlar, qarorlar, shartnomalar”.

Ijtimoiy pedagogika lug‘atida uslubiy qo‘llab-quvvatlash o‘quv jarayonini amalga oshirish uchun yetarli uslubiy vositalar bilan ta’minlash deb ta’riflanadi. Bunday holda, uslubiy yordam jarayon sifatida belgilanadi. Boshqa tomondan, uslubiy yordam deganda o‘quv jarayonini tashkil qilish, o‘tkazish va uning natijalarini kuzatishga imkon beradigan normativ, asoslantiruvchi, uslubiy hujjatlar va nashrlarning to‘plami tushuniladi.

O‘zlarining ilmiy tadqiqotlarida N.L.Stefanova, O.V. Xaritonova, shuningdek, akademik fanning uslubiy ta’minoti «mustaqil ishlarning sifatiga ta’sir qiladi va talabaga ish turlarini tanlashga imkon beradigan o‘ziga xos hamrohlik vazifasini bajaradi» va bu ham shakllanish uchun shartdir. Talabalarning mustaqil ishlashi va o‘zini o‘zi anglash qobiliyati va talabalarning mustaqil ishlarini uslubiy jihatdan qo‘llab-quvvatlashni o‘quv maqsadlariga erishishni ta’minlaydigan uslubiy vositalar to‘plami sifatida aniqlash mumkin. Shu bilan birga, «birinchi navbatda o‘quv jarayoni ishtirokchilarining faoliyatini boshqarishga qaratilgan» uslubiy vositalarni ishlab chiqish zarurligi ta’kidlangan.

Tahlilga ko‘ra, bizning ishimizda «Matematikani o‘qitish metodikasi» fanida talabalarning mustaqil ishlarini uslubiy jihatdan qo‘llab-quvvatlash an’anaviy ravishda o‘quvchilarning metodik ko‘nikmalariga ega bo‘lgan o‘rganish maqsadiga erishishga qaratilgan metodik vositalar to‘plami sifatida tushuniladi. Talabalarning mustaqil ishlashining uslubiy vositalari odatda vazifalar to‘plami, ularni amalga oshirish bo‘yicha ko‘rsatmalar va olingan natijalarni baholash sifatida tushuniladi. O.B.Genkulovanning izlanishlariga ko‘ra uslubiy vositalar individual mustaqil ishlarning matni sifatida tushuniladi; mustaqil ishni tashkil etish bo‘yicha o‘qituvchiga uslubiy tavsiyalar; talabalar uchun uslubiy ko‘rsatmalar; tasviriy va ma’lumotnoma materiallari; nazorat qilish uchun didaktik materiallar; ofset uchun savollar.

Ta’kidlash kerakki, talabalarning mustaqil ishlarini metodik ta’minlashning asosiy tarkibiy qismlari odatda vazifalar va ularni bajarish bo‘yicha ko‘rsatmalar hisoblanadi. Talabalarda fan-uslubiy kompetensiyani shakllantirishdan iborat zamonaviy uslubiy mashg‘ulotning yangi maqsadini inobatga olgan holda, ushbu maqsadga erishish uchun ushbu trening doirasida talabalarning mustaqil ishlarini uslubiy ta’minlash tizimini tahlil qilish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz.

Ushbu tahlilni amalga oshirish uchun biz quyidagi manbalardan foydalandik: “Algebrani o‘qitish metodikasi va bo‘lajak matematika o‘qituvchilarini tahlil

qilish tamoyillari bo'yicha individual mustaqil ishlarni uslubiy ta'minlash"(O.V. Genkulova, 2004); «Matematikani o'qitish metodikasi bo'yicha laboratoriya va amaliy ish» darsligi (E.I.Lyashchenko, K.V. Zobkova, T.F.Kirichenko va boshqalar, 1988); "O'rta maktabda matematikani o'qitish nazariyasi va metodikasi" darsligi (I. Malova, 2009);

"Matematikani o'qitish metodikasi bo'yicha seminar" darsligi (I.A.Novik, 2008); "O'rta maktabda matematikani o'qitish metodikasi bo'yicha amaliy ish" darsligi (T.V.Artamonova, S.B.Verchenko, V.A.Gusev va boshqalar; V.I.Mishin tahriri ostida, 1993 y.); "O'rta maktabda matematikani o'qitish metodikasi" darsligi (N.M.Roganovskiy, 1990); sirtqi talabalar uchun "O'rta maktabda matematikani o'qitish metodikasi bo'yicha mashqlar to'plami" Maqsad kompetentsiya kabi professional sifatni shakllantirish bilan bog'liq va u o'quv va kognitiv faoliyatni amalga oshirishda shakllantirilganligi sababli, mustaqil ish uchun vazifalar ushbu faoliyat tarkibiy qismlarini amalga oshirishga qo'yiladigan talablarni ham o'z ichiga olishi kerak.

Shu bilan birga, mavjud uslubiy ta'minot tizimida biz maqsadlarni belgilash, rejalashtirish, o'z-o'zini baholash uchun vazifalarni topa olmadik, ammo aks ettirish uchun juda kam sonli vazifalarni topa olamiz. Masalan, ushbu turdagi topshiriq: "Savolga javob bering: "Tavsiya etilgan o'qish qanday yordam berdi?" Shuningdek, tahlil qilingan qo'llanmalarda nazorat va o'zini o'zi boshqarish uchun savollar mavjud, ammo ular faoliyatning o'zini - o'zi boshqarish bilan bog'liq emas, balki nazariyaning asosiy qoidalarini bilish bilan bog'liq.

Bundan tashqari, agar biz talabalarning mustaqil ishi haqida faoliyatga yondashish nuqtai nazaridan gapiradigan bo'lsak, shuni ta'kidlash mumkinki, ushbu qo'llanmalarning barchasi o'quvchilarni mustaqil o'quv va kognitiv faoliyatida rag'batlantirish mantig'ini aktif qilmaydi, bu mustaqil ishlash uchun tegishli topshiriq turlarida ifodalanadi.

Bugungi kunda universal ta'lim harakatlarining tarkibiy qismi bo'lgan umumiy ta'lim harakatlarining (mantiqiy) shakllanishining uslubiy uslublarini yaratish vazifalari juda cheklangan. Masalan, G.I.Sarantsev qo'llanmasida talabalarga quyidagi vazifalar taklif etiladi: 1-topshiriq. "O'quv adabiyotida bir nechta vazifalarni tanlang, uni yechishda analogiya qo'llaniladi.Ularning yechimlarini tahlil qiling va analogiya usulini tashkil etadigan amallarni ta'kidlang.

Shuningdek, biz fanlararo tushunchalar bilan ishlash metodikasi va metasubekt tarkibidagi vaziyatlardan foydalanish bilan bog'liq biron bir vazifani topa olmadik.

Shunday qilib, talabalar tomonidan fan doirasida olib boriladigan mustaqil ishlarning uslubiy ta'minoti tahlili,"Matematikani o'qitish metodikasi" uni

bir qator vaziyatli vazifalar bilan to'ldirish zarurligini yuzaga keltirdi: maktab matematikasi kursining matematik tarkibini metasubekt mazmuni bilan bog'lash to'g'risida; mumkin bo'lgan maqsadlar doirasini bilish va matematik tarkib bilan ishlash uchun maqsadlarni to'g'ri tanlashni asoslash; ma'lum bir maqsadga erishish yo'lini tanlash; o'quv va kasbiy faoliyat natijalarini matematik tarkibning tarkibiy qismlari bilan o'z-o'zini baholash uslublarini o'zlashtirish uchun), shuningdek mustaqil ta'lim va kasbiy faoliyatni amalga oshirish va uni o'zini o'zi baholash bo'yicha aniq tavsiyalar. Yuqoridagilarga asoslanib, quyidagi xulosalar chiqarish mumkin:

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatdiki, talabalarning mustaqil o'qitishida qo'llaniladigan uslubiy yordam jarayon va vositalar to'plami sifatida taqdim etiladi. Talabalarning mustaqil ishlarini uslubiy qo'llab-quvvatlash deganda biz talabalarning mustaqil ishlarini tashkil qilish uchun vositalar to'plamini tushunamiz.»Matematikani o'qitish metodikasi» fanidan talabalarning mustaqil ishlashini mavjud uslubiy ta'minotining tahlili shuni ko'rsatdiki, ushbu qo'llab-quvvatlash individual uslubiy harakatlar va metodik ko'nikmalarni shakllantirishga qaratilgan.

Talabalarni metodik tayyorlashning maqsadi o'quv-uslubiy kompetentsiyani shakllantirish ekanligi sababli, o'quvchilarning mustaqil ishlarini amaliy ishlarni uslubiy ta'minlash tizimini situatsion topshiriqlar bilan to'ldirish maqsadga muvofiq deb hisoblaymiz (maktab matematik kursining matematik tarkibini metasubekt tarkibiga bog'lashda; mumkin bo'lgan maqsadlar doirasini tushunish va to'g'riligini asoslashda). matematik tarkib bilan ishlash maqsadlarini tanlash; ma'lum bir maqsadga erishish yo'lini tanlash; o'quv va kasbiy faoliyat natijalarini matematik tarkibning tarkibiy qismlari bilan mustaqil baholash usullarini o'zlashtirish uchun), ularning mustaqil o'quv va kognitiv faoliyatini amalga oshirish bo'yicha aniq tavsiyalar va o'zini o'zi baholash. Bundan tashqari, talabalarga mustaqil ishlashu chun taqdim etiladigan vazifalarni turli darajadagi fan-uslubiy kompetentsiyalarni o'zlashtirish mantig'iga muvofiq tuzish tavsiya etiladi.

Adabiyotlar:

1. Батьканова Н.И. Профессионально-педагогическая направленность обучения элементарной геометрии студентов педвузов :дис. ... канд. пед. Наук. Н. И. Батьканова. – Саранск, 1994. – 168 с.
2. Berdiyev B. R. Talabalar mustaqil ishining o'ziga xos xususiyatlari ta'lim sifatini ta'minlash omili // "XALQ TA'LIMI" ilmiy-metodik jurnali. 2021. №5 67-70 b (13.00.00; №17)
3. Сарванова, Ж.А. етодическая направленность обучения элементарной математике студентов математических специальностей педвуза: дис. ... канд. пед. наук / Ж. А. Сарванова. – Саранск, 2009. – 150 с.

4. Berdiyev B. R. Talabalar mustaqil ishining o'ziga xos xususiyatlari ta'lim sifatini ta'minlash omili // "XALQ TA'LIMI" ilmiy-metodik jurnali. 2021. №5 67-70 b

5. Berdiyev B. R. "Matematika o'qitish metodikasidan talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etish yo'llari".// "Muallim hem uzluksuz bulumlenduruw" Ilimiy - metodikaliq jurnal. Nekus, № 4-2 2020 jil,76-79 b.

РЕЗЮМЕ

Maqolaning maqsadi sifatida talabalar-bo'lajak matematik o'qituvchilarni metodik tayyorlashning "uslubiy ta'minoti" tushunchasining mazmunini aniqlashtirish va mavjud qo'llab - quvvatlash tizimini tahlil qilish, asosida talabalarni matematika fanini uzlashtirishda mustaqil izlanishga qarqtilgan.

РЕЗЮМЕ

Целью нашего исследования является определение содержания понятия «методическое обеспечение» методической подготовки будущих студентов-учителей математики и анализ существующей системы поддержки, на основе которой студенты занимаются самостоятельными исследованиями по математике.

SUMMARY

The purpose of our research is to determine the content of the concept of «methodological support» of the methodological training of future students-teachers of mathematics and to analyze the existing support system, on the basis of which students are engaged in independent research in mathematics